

1941 Til syvende og sist

Gjennom hele historien møter vi 7-tallet som magisk, hellig og mystisk. Vi lar oss undre slik som de 7 underverker. Innen hekseri og spådom står 7-tallet for visdom og synske evner. Syv tyder på at en syklus går mot slutten. Ifølge katolsk teologi er det 7 dødssynder som mennesket kan begå. Begreper som de 7 hav, 7 kontinent, de 7 søstre og lignende relasjoner i naturen er der trolig for å gi konseptene noe storslått. Regnbuen har 7 farger. Og vi har skapelsen: Den 7. dagen hvilte Gud. Det er 7 bønner i Fader vår. Mosebøkene forteller om 7 lamper, og 7 usyrede brød som skulle nytes i 7 dager, ved 7 årlige høytider. Johannes åpenbaring har 7 brev til 7 menigheter. Hva med Jesus 7 ord på korset? Pilegrimene går 7 ganger rundt tempelet i Mekka. Ei uke består av 7 dager, det er 7 noter på skalaen. I eventyrverden har vi begreper som den 7. far i huset, 7 lange og 7 brede, 7-mils støvler, 7 magre og 7 fete år og Snøhvit og de 7 dvergene. Noa fikk 7 dagers varsel. Og slik kunne vi fortsette, men til syvende og sist trenger vi ikke gå lenger enn til våre nære tradisjonsfortellinger, hvor en møter det okkulte, litt skremmende - sammen med det reelle i tragiske sanne hendelser.

Hun hadde tatt seg bortover mot gården. Hun kjente veien, slik hun hadde trasket der gjennom flere somre på en evig tiggerferd. Hun visste hvor det var både husrom og hjerterom, hvor det stod dårlig til og hvor mulighetene vil by seg. Noen kalte henne for fantekjerring, og jagde henne vekk før hun kom bort til grinda. Andre var redd henne, der det hadde oppstått rykte

om at hun hadde spesielle evner - for ikke å si kontakter med det ukjente og fryktsomme. Når sulten gnagde som verst spilte hun opp hele sitt register. Hun hadde ikke noe valg. Hun hadde blitt eldre. Vintrene ble hardere og hardere, kulden rev i leddene - kreftene avtok og eneste måten å holde gikta i ro på, var hvile og minst mulig forbruk.

Hun ble derfor som et annet dyr. Samlet seg mest mulig næring i de varme sommermånedene, og håpte på barmhjertighet hos en bonde som kunne slippe henne inn i fjøset eller stallen hvor hun fikk opphold gjennom vinteren mot å holde onde makter borte - slik hun bedyret sin egen fortreffelighet. Jo, hun brukte de knep hun kunne. Og hun fulgte godt med gjennom bygdas begivenheter. Hun ventet på både bryllup og gravøl. Da visste hun at *beining* var på gang, eller *sending* - som og mange dalfører kalte det. Se *Stjørdalens krønike*, bind 6 - side 18. I gravøl kom folk med mat, en slags måte å vise den avdøde en siste heder. Denne skikken med tilgang på mat gjorde at en gård kunne få en viss overflod en stakket stund. Det ga håp.

Denne varme julidagen i 1779 hadde hun begitt seg til Myrmoen i Meråker. Hun visste at husfrua hadde gått bort ved et ulykkestilfelle. Dødsbudskapet spredte seg raskere ved uforutsette hendelser. *Beininga* ble og proporsjonal med tragedien. Men denne gangen hadde hun forregnet seg. Det syntes som sorgen hadde gjort husbonden Ola Tomassen Nesset ekstra

hard. Det var som om han kom henne i møte. Hun fikk ikke engang muligheten til å vise sine kunster av påtatt medlidenhet og medfølelse som kunne bane frem et snev av solidaritet gjennom noen små smuler til ei gammel kjerring. Hun ble brutalt kastet ut av tunet, så det var ikke bare grinda - men beingrinda som knaket i sine såre ledd der bonden bestemt kastet løkka omkring stolpen for å markere sin makt og sitt revier. Da hun på sitt vis hadde fått balansen tilbake både fysisk og mentalt, steg hevnbegjæret i takt med urettferdighetsfølelsen. Hun får snudd seg mot Ola, rettet opp sin krokete og skrale rygg - samtidig som hun løfter pekefingeren i en manende og truende bevegelse, og så skriker hun til: *”Dokker såm enkmann sku ’visst bære enn å jag ’vækk ei fattig gånål kjerring som mæ. Men bærre pass dæ du, Ola - hu som legg på likstråa æ den fyste av sju i slæktå te å drukne på eit helt uforutsett og uvanlig vis”*.

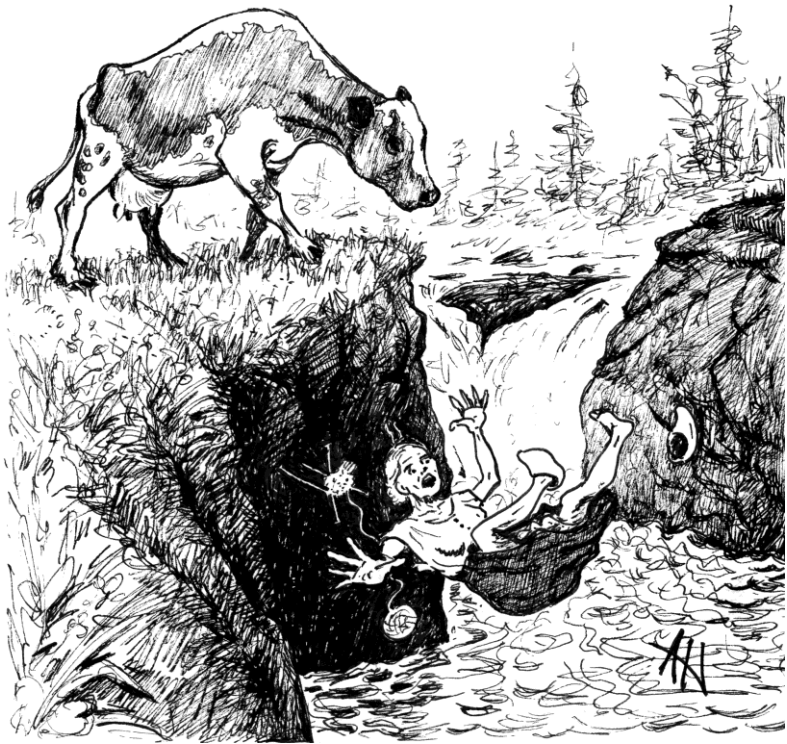
På denne måten kunne det ha foregått på Myrmoen denne julidagen i 1779. Bakgrunnen var at Lusie Paulsdatter, f. 1719 - og gift med Ola Tomassen Nettet, skulle sammen med den 16 år yngre Lusie Ingvaldsdatter Brende på Nesvold - ro over elva med mat til onnfolket på den andre siden. Begge de to med samme navn omkom under overfarten. Tradisjonsfortellinga i kjølvannet av denne tragiske hendelsen, tilsa at ei fantekjerring kom til gårds før husfrua var kommet i jorda og ba om mat. Da hun ikke ble hørt, men jagd vekk, manet hun frem en spådom som tilsa at den som lå på likstrå var den første av sju i sin slekt som skulle drukne på en uforutsett og uvanlig måte. Og slik ble det, selv om det gikk 40 år før neste tilfelle kom.

Lusie og Ola Nettet på Myrmoen fikk flere etterkommere. Et barnebarn, som også fikk navnet Lusie var nummer syv i søskenrekken. Hun ble født i 1800 og giftet seg i 1830 med Ola Pedersen på Nøstmo i Fersdalen. Tre år senere er hun en dag alene hjemme på gården. De fleste av onnfolket hadde begitt seg innover på myrslått. Denne type onnarbeid var vanlig etter at slottonna var unnagjort nede i bygda. Da utrustet de seg med niste for flere dager og lå over i høybuer ovenfor tregrensa. Lørdag den 31. august drar Lusie oppover til mannfolket med mat. På hjemveien synes det som om hun hadde satt seg for å hvile ved Kvennfossen i Sulåa. Dette bevitnes av nabofolket som holdt på med sin slått på myrdragene på andre siden. Hun hadde tatt frem strikkesøyet sitt og satt sikkert der og nøt det fine høstværet. Hun ble oppmerksom på karene som holdt på ute på myra, og sendte dem en lystig ”sømmårkauk”. Per Sulåmo forteller at i nyere tid har mange entydig benevnt dette for en kulokk, men at det lå en viss forskjell i det å lokke på kyrne og det å hilse til folk et stykke unna. Det var en måte å meddele seg på, som nok har meget gamle tradisjoner - og som vi også kjenner fra andre kulturer. En hilsen over avstand var mer lystbetont og hadde langt flere variabler enn en tradisjonell kulokk som i sin tur var mer egenartet ut ifra at kyrne skulle kjenne sin rette matmor.

Slåttefolket på andre siden av elva sendte tilbake sitt *hei* på en tilsvarende ljomende måte. Med dette som bakgrunn vet vi at det derfor var vitner til det som så hendte. Lusie satt der og strikket og riktig storkoste seg. Da skjer det som nok av og til har skjedd både før i tiden og i

våre dager, men denne gangen skjedde det på feil sted. Ei av Lusie sine egne kyr dukket opp rett bak henne uten at Lusie merket noen ting. Suset fra fossen dempet sikkert bråket fra kua. Dette var ei folkevond ku. Kua stanget Lusie i ryggen av alle krefter, slik at hun ramlet rett ned i den dype hølen innunder fossen. De som holdt til bortpå myra observerte hendelsen og løp til. Da de omsider fikk tak i Lusie, hadde hun fått så mye vann i lungene at hun døde bokstavelig talt i armene på naboene og bergingsmennene. Ei ufattelig tragedie.

Lucie hadde en yngre bror som het Lars. Han var født i 1806, ble gift og bodde med sin familie på barndomsgården Åmo hos sin bror Ola som hadde overtatt etter foreldrene lengst der inne i Fersdalen. Mandag 18. desember 1854 skulle Lars og et par andre fra området ta seg nedover til bygda for å handle til jul. Det var lite snø den førjulsvinteren, og de valgte å stake seg fremover langsmed sjøkanten på den nylagte isen. Etter hvert som de erfarte at isen var bæredyktig, lot de seg friste til stadige benere fartsretninger over enkelte bukter og viker. Alle tre var fjellvante folk, som kjente fjellvatnets luner og derfor var påpasselige med å løse opp reimbindingene der de følte seg litt usikre på isen. Av en eller annen merkelig grunn fulgte ikke Lars de andres eksempel, men fortsatte med fastbundne ski. Det skulle bli skjebnesvangert for den godes Lars. Da de kom rett utfor Storåsodden sprakk isen brått opp under dem. Det ble sagt at isen rundt odden alltid var svak grunnet brådypt farvann med uberegnelige sterke strømmer. Dette burde de ha visst. Eller kanskje var det nettopp det de visste siden to hadde løsnet på remmene. De to fikk meget raskt og effektivt sparket av seg skiene, og med langstaven kavet de seg fremover ved å slå isen unna og berget seg snart i land. Lars derimot, stakkar - fikk betale dyrt for sin stahet. De fastsnørte, tunge og gamle skiene ble som flyteanordninger som raskt steg opp igjen til overflaten og vendte Lars opp ned. Han hadde ingen mulighet til å komme seg rundt igjen. Hans to kamerater hadde de første minuttene nok med å berge seg selv, og kunne ikke lastes for at Lars ikke ble reddet. I ettertid ble det snakket mye om hvorfor den ellers så jordnære og forstandige Lars ikke hadde løsnet bindingene. Med tanke på spådommen hundre år tidligere, så skriver Per

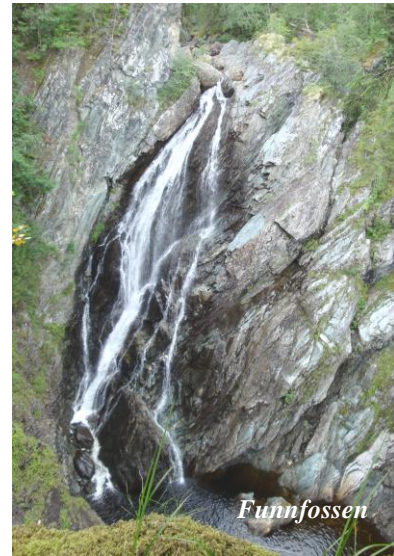

4. august 2009: Mildrid Linnea Sende, f. Nøstmo - har bodd hele sitt liv i Fersdalen og kjenner dens historie

Sulåmo det slik: "...det var som om andre krefter styra den saken".

Dette var et hardt slag for familien til Lars. Guttorm, hans eldste sønn var nettopp blitt myndig og hadde overtatt Kvernmo nordre. Livet måtte gå videre. Årene gikk, et nytt århundre kom og den samme Guttorm hadde nok passert sin beste alder der han som 77-åring i 1910 en dag holder på å reparere et gjerde ut mot elva Funna. Guttorm hadde sikkert forlenget overlatt gården til sin sønn Lars, men som kårkaill ruslet han rundt og gjorde litt - men meget nyttig forefallende arbeid. I tradisjonsfortellingen fra Meråker heter det seg at dagen var 1. juni, og at det var pinseaftnen.

Men det var det nok ikke. Det var en vanlig grå onsdag. Og ingen vet med sikkerhet hva som skjedde. Trolig hadde han mistet fotfeste, glidd og ramlet ut i Funna, som sikkert hadde ganske så bra vannføring på det tidspunktet og tok med seg den gamle sliteren ned mot og utfor den stupbratte Funnfossen. Dødsbudskapet gjorde selvsagt et meget sterkt inntrykk på den 16-årige sønnesønnen Guttorm, f. 16. februar 1894. Kanskje var det nettopp bestefaren som hadde lært ham opp i snareteknikk og fangstmetoder, slik nødvendig matauke var fremtredende på den tiden - og hvor ungene måtte lære seg naturens knep knapt før de kunne gå. Lite ante Guttorm junior at han allerede tre år senere, i 1913 skulle følge sin bestefar til de evige jaktmarker. Som 19-åring var Guttorm med på arbeid inne ved Kopperåa. En fin sommerdag sa han til sine kamerater at han ville ta seg en tur ned til elva for å bade. Og mer enn det vet vi i bunn og grunn ikke. Her ble han funnet druknet. Det er så ufattelig. Ingen vitner, ingen logisk forklaring i og med at det var minimal vannføring. Og elva var som navnet tilsier ei lita fjellå, hvor en knapt fikk kroppen under. Og alderen skulle ikke tilsi et illebefinnende, skjønt en vet aldri. Det ble nok ikke foretatt noen obduksjon på den tiden. En slo seg til ro med "det naturlige". Men hos enkelt ringte det likevel kanskje ei lita bjelle. Spådommen og mystikken rundt så mangt tilknyttet samme familie fikk næring.

Denne mystikken fikk ekstra gode vekstvilkår to år senere, da far til Guttorm jr. (som nevnt også het Lars, f. 1866) var blant de som druknet på Feren den 18. juli 1915, en ulykke helt uten "forklaring". En merkverdighet nesten i lys av det nifse og med delvis spekulative undertoner. Se *Stjørdalens krønike*, bind 8 - side 85. På fem år krever bygda tre kraftfulle liv innen

en og samme familie: far, sønn og sønnesønn, og senere skulle det bli turen til en annen sønnesønn. Og alle en forlengelse i rett nedstigende linje fra Lusie - som lå på likstrå da fantekjerringa sendte sin verbale galle utover familien. Det skal innskytes at en slik tradisjonsfortelling har sine paralleller i andre bygder, hvor det hele starter med en spådom. Jfr. *Stjørdalens krønike*, bind 8 - side 12, hvor vi møter Gammellars-Maria i Selbu. I et lite bygdesamfunn bevares og forsterkes gammel overtro og tradisjoner seg i langt større grad enn der hvor en vokser seg ut av "sogeverda" ved innflytting, stor vekst og kraftig ekstern påvirkning. I Fersdalen og Meråker var det nok de som lurte på: Hvem blir den syvende?

Ingunn og Petter Kr. Langsåvold viser hvor ulykken skjedde ved utløpet av Langvassbekken

En sen novemberkveld i 1941 var Peder Larsen Kvernmo i lag med en kamerat på vei hjem fra arbeid på ei hytte innenfor Pålsvika. Peder var sønn til Lars som druknet i båtulykken i 1915 og dermed bror av Guttorm som druknet under bading i Kopperåa i 1913. De to som kom fra Pålsvika benyttet seg av en sparkstøtting på den gode isen på Funnsjøen. Men det hadde vært en lengre periode med mildvær og vannføringen hadde derfor laget en åpning like utenom osset til Langvassbekken. Dette burde de vite og/eller skjønne, lokalkjente som de var. Likevel sparker de seg rett ut i råka og drukner. Det ble sagt i ettertid at det var et *oppkomme* nede i sjøen som gjorde vannet varmere akkurat der, og dermed ble isen dårligere. Dette burde de også ha visst om. Var det totalt mørkt? Spilte måneskinnet dem et puss? Igjen låner vi Per Sulåmos profetiske kommentar: "...det tok seg jo ut som om det måtte skje." Det har også blitt sagt at begge karene hadde tollekniver i beltareima, og at de burde hatt en mulighet for å dra seg opp på isen ved hjelp av disse. Men de var festet med ei hempe som gikk fra slira og ned på en tapp i enden av knivskaftet som sikkerhet for at knivene ikke skulle mistes. De klarte ikke å løsne knivene. Hadde det ikke vært for dette "sikkerhetstiltaket" mente enkelte at de ville ha reddet seg opp.

Egil Johansen (f.1953) på Kvernmo er i dag blant nærmeste slekt. Lars som forulykket i 1854 var hans tippoldefar. Guttorm som omkom i Funnfossen var hans tippoldefar. Lars som forsvant i båtulykken på Feren i 1915 var han oldefar. Og Guttorm, som druknet i Kopperåa - var bror av Egils bestemor. Det samme var Peder ved utløpet av Langvassbekken. Så til syvende og sist skulle denne Peder lukke et kapittel. Han ble den syvende som druknet i slekta, og han ble alene om sitt navn. To het Lusie, to het Lars og to het Guttorm. Hva fantekjerringa het sier tradisjonsfortellingen ingen ting om!

Egil Johansen, 11. sept. 2009